

Денищенко Денис Вікторович

Збройне насилля на пострадянському політичному просторі як атрибут ідеології росії

УДК 323.2:316.624.3
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.5>

Денищенко Денис Вікторович
аспірант
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
вул. Ковалів, 3, Полтава, Україна
ORCID: 0000-0002-0826-7231

В статті висвітлено проблему співвідношення ідеології росії та збройного насилля на пострадянському просторі. Зокрема, проаналізовано засади сучасної російської ідеології та залежність від неї зовнішньої політики росії; з'ясовано місце збройного насилля в ідеології російської федерації.

Аргументовано, що ядром державницької ідеології росії після розпаду СРСР до сьогодні є шовіністський «великоросійський» світогляд давно померлої російської імперії, ностальгія за Радянським Союзом, ставлення під сумнів традиційних західних ідеологій, формування власних, відмінних від західних стандартів, цінностей. Російська ідеологія ґрунтується на пропагуванні ксенофобії, культурі насилля проти іногородців і зрадників, застосуванні сили для придушення внутрішніх та зовнішніх опонентів.

Доведено, що експансіоністська спрямованість росії є, так званою, необхідністю у відновленні контролю над колишніми республіками. На підставі теоретико-емпіричних досліджень встановлено, що збройне насилля стало своєрідним атрибутом російської ідеології, інструментом повернення та/чи утримання нових незалежних держав в орбіті впливу російської федерації.

Доведено, що всі збройні конфлікти на пострадянському просторі за участі росії мають своє ідеологічне оформлення, своєрідну ідеологічну мотивацію, котра відображається у офіційних визначеннях причин застосування збройного насилля вищими політичними та ідеологічними інститутами, в безпосередніх гаслах що використовуються в інформаційному просторі.

Мета статті полягає у з'ясуванні місця збройного насилля в ідеологічній компоненті зовнішньої та внутрішньої державної політики росії на території країн пострадянського простору. З огляду на мету постають наступні завдання: проаналізувати факти втручання росії в політичне життя країн пострадянського простору; проаналізувати ідеологічні аспекти росії, які впливають на зовнішні відносини росії з країнами пострадянського простору, визначити яким чином збройне насилля просувається на ідеологічних підставах та які елементи політичної ідеології використовуються росією для підтримки або обґрунтування своєї зовнішньої і внутрішньої політики в контексті збройного насилля.

Для досягнення поставленої мети було застосовано комплекс методологічних підходів та методів, таких як структурно-функціональний, конфліктологічний, компаративістський, емпіричний підходи, історичний, статистичний, політичний аналіз та порівняння. Через поєднання цих підходів стаття пропонує комплексне розуміння питання ідеологічної атрибутивності застосування збройного насилля на пострадянському просторі.

Зроблено висновок, що збройне насилля пов'язане з політичною ідеологією впливає на сучасний політичний простір і має серйозні наслідки для міжнародної безпеки та стабільності.

Ключові слова: збройне насилля, пострадянський політичний простір, ідеологія, рашизм, війна, збройний конфлікт, агресія, окупація, анексія.

Вступ. Російсько-українська війна, яка почалася в 2014 році та повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року із відкритим використанням збройних сил, недержавних збройних формувань та летальної зброї, стало новим етапом збройної агресії пов'язаної з політичною доктриною та ідеологією росії. Але на експертну думку аналітиків НАЦ УССД – російсько-українська війна стала частиною глобального зіткнення «тихої третьої світової війни» [16]. На порядок денний постало питання визначення причин, які призводять до збройних протистоянь на пострадянському просторі і з'ясування місця збройного насилля в ідеологічній компоненті зовнішньої та внутрішньої державної політики росії.

Науковці звертають увагу на ідеологічний чинник, який є відображенням інтересів певних політичних сил, відображенням та складовою культури певного державного утворення, певної цивіліза-

ційної приналежності та місце збройного насилля в ідеологічній компоненті. Так, проблемі ідеологічного обґрунтування збройних конфліктів та воєн присвячено безліч публікацій. Зокрема у роботах сучасних західних дослідників Ф. Воткінса, Є. Гідденса, Н. Лумана, Дж. Сатторі звертається увага та те, що одним із головних завдань ідеології є обґрунтування офіційної мотивації застосування насилля, війни або збройного вторгнення.

Серед вітчизняних авторів, які переймаються різними аспектами збройного насилля можна виділити: С. Вовк, А. Бадера, О. Балацьку, О. Меженську.

Збройнка агресія російської федерації проти України та збройне насилля на пострадянському просторі слали об'єктами наукових пошуків українських дослідників Г. Перепелиці, О. Маначинського, К. Поліщука, В. Горбуліна, Є. Магди, Р. Додонова, які зробили значний внесок у розуміння вито-

ків, перебігу та наслідків збройних конфліктів за участю росії, а також можливих напрямків/способів/механізмів їх врегулювання. Варто виділити колективні монографії науковців НІСД – «Режим Путіна: перебалансування-2018» [15], «Онтологія війни та миру: безпека, стратегія, смисл» [9] та «Донбас і Крим: ціна повернення» [2] в яких розкривається справжня роль та цілі російської федерації у збройних конфліктах на території колишнього Радянського Союзу.

Визначена мета окреслила наступні завдання: проаналізувати факти втручання росії в політичне життя країн пострадянського простору; проаналізувати ідеологічні аспекти росії, які впливають на зовнішні відносини росії з країнами пострадянського простору, визначити яким чином збройне насилля просувається на ідеологічних підставах та які елементи політичної ідеології використовуються росією для підтримки або обґрунтування своєї зовнішньої і внутрішньої політики в контексті збройного насилля. Відтак, актуальність співвідношення ідеології та застосування збройного насилля полягає саме у з'ясуванні місця і ролі цих феноменів у пострадянському політичному просторі та особливостей їх взаємовпливу.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс методологічних підходів та методів, таких як структурно-функціональний, конфліктологічний, компаративіський, емпіричний підходи, історичний, статистичний, політичний аналіз та порівняння. Через поєднання цих підходів стаття пропонує комплексне розуміння питання ідеологічної атрибутивності застосування збройного насилля на пострадянському просторі.

Виклад основного матеріалу. Сферою політики, політичного життя суспільства, межами поширення безпосередніх дій політиків, діяльності політичних інститутів та організацій, сферою впливу політичних ідей є політичний простір. На сьогодні дослідниками визначається низка критеріїв для визначення політичного простору але, в межах нашого дослідження ми будемо відштовхуватися від суб'єктивних та об'єктивних його детермінант. До об'єктивних детермінант політичного простору належать: політичні цінності, владні регулятиви, політичні норми, політичний час, політичний порядок та політичні зміни, суспільні потреби та інтереси політичних структур, соціальних груп та окремих індивідів, характер та особливості політичних, правових, економічних і соціальних відносин між ними. До суб'єктивних детермінант політичного простору відносять політичну свідомість, політичне буття, практично-творчу активність, політичні інститути, політичну культуру, політичну свідомість суб'єктів політичного процесу. Зважаючи на те, що політичний простір держави обумовлюється універсальністю, всеохоплюючим характером, здатністю впливати на всі сфери життя, елементи

суспільства, відносини, події; характеризується виключністю, тобто можливістю безмежного проникнення в усі сфери життя і здатністю поєднуватися з неполітичними суспільними явищами, відносинами та сферами [5] то, відповідно, ідеологія, як система ідей, теорій та поглядів, що відбивають інтереси певних соціальних сил (держави, націй) дає можливість виявити сутність, причини, характер та наслідки будь-якого збройного конфлікту, війни, збройної агресії і т. д.

Поняття «ідеологія» носить полісемантичний характер. Підсумовуючи найбільш уживані значення, автори «Універсального словника-енциклопедії» вважають, що поняттям «ідеологія» позначаються: як «система понять і позицій, що характеризують суспільство у певну епоху; як система поглядів, що виражають інтереси певного класу; як комплекс символів, міфів, інтелектуальних схем, мовних структур, що відбивають політичну і культурну ситуацію» [17, с. 545].

Сутність ідеології державотворення, на думку вітчизняного дослідника О. В. Краснокутського полягає в «сукупності теоретично обґрунтованих ідей і поглядів, що виражають ставлення до існуючої системи державного устрою та її можливих змін, що сприйняті у якості правильних і потрібних співгромадянами конкретного суспільства, утвореними ними соціальними групами, які приймають участь у їх практичній реалізації» [6]. Саме державна (політична) ідеологія лежить в основі формування як внутрішньої, так і зовнішньої політики, є ознакою ідентифікації, що перетворює населення території на політичну націю, формує саму ідею історичної державницької традиції та закріплюється у масовій свідомості громадян та використовується для оцінки існуючої політичної системи та політичних відносин.

Але все більше дослідників різних концепцій поняттям «ідеологія» позначають перекохану, спотворену, ілюзорну свідомість. Коли ідеологія використовується для легітимації політичного устрою, політичних дій; коли використовуються ідеологічні терміни, поняття для того щоб через «сфабриковані ідеї» приховати справжні мотиви чи реальні цілі політичних груп або лідерів. Це може включати в себе своєрідне виправдання або завуальованих справжніх мотивів під зовнішні ідеологічні принципи з метою отримання підтримки або легітимації певних політичних дій. Така псевдоідеологія є нічим іншим, як засобом маніпуляції суспільством, переконування супротивників, а також для створення враження солідності і легітимності. Саме під таким кутом останні три десятиліття західними та вітчизняними науковцями, аналітиками, експертами розглядається ідеологія російської федерації.

До 24 лютого 2022 року ідеологію російської федерації, яка утворилася після розпаду СРСР

часто описували як «російський консерватизм» або ж «неотрадиціоналізм» – такий собі пострадянський світогляд з аурую православ'я та традиційних псевдо цінностей. «Піднявшись з колін», росія вважала, що встановлення регіональної гегемонії в межах колишнього Радянського Союзу – необхідна умова завоювання світового престижу та статусу Великої держави [22].

Саме тому, після розпаду СРСР Кремль створив «руській мир» [13], як ідеологію руйнації цивілізацій вищих за російську, нав'язування свого варварства в нищівній війні: відбираючи землі, вбиваючи людей, руйнуючи економіку, залишаючи за собою знищені спустошені населені пункти та людей. В «руській мір» російські ідеологи вкладають не тільки історію Київською Русі, хоча московії на той час не існувало, а й територію російської імперії початку двадцятого століття і «велич» СРСР та ідею імперії і велике бажання нових земель. З 2014 р. росія відверто демонструє наміри свавільного захоплення та поділу території України. Проте повномасштабне вторгнення росії в Україну показало, що реальні погляди путіна, які він прищепив і мільйонам росіян, значно жорстокіші й небезпечніші, ніж політична ностальгія за СРСР під православними іконами. Ідеологічна, інформаційно-пропагандистська агресія росії щодо України переросла у військову та призвела до незаконної військової окупації частини України. «Надумані, брехливі підстави, котрі побудовані на хибному трактуванні історії, питань щодо походження росіян та українців, їх держави, мови, культури, релігії є грубим ідеологічним та військовим тиском, який має спільні риси з ідеологією гітлерівського фашизму» [14].

Публічні пояснення цілей російського збройного конфлікту в Україні викладені у Військовій Доктрині російської федерації, яку вона затвердила у 2021 році. Дана доктрина є важливим документальним підтвердженням своєрідного офіційного дозволу на скоєння воєнних злочинів, в тому числі, на території України. Вкрай ідеологізовані положення якої пояснюють мотиви та стимули злочинних дій в яких підозрюються військовослужбовці збройних сил російської федерації, адже це збірка офіційних поглядів держави щодо допустимих та бажаних методів та засобів ведення бойових дій. «Основою військової доктрини російської федерації є перелік чинників, які можуть стати причиною до початку нею збройного конфлікту, зокрема: намагання змінити ціннісні орієнтири й моделі розвитку країни, дискредитація культур, релігій й цивілізацій, фальсифікація історії, сприяння порушенню духовно-моральних зв'язків споріднених народів» [20].

В своєму виступі президент російської федерації додатково роз'яснив, що метою для проведення «спеціальної операції» є демілітаризація та дена-

цифікація України. В своїй промові президент російської федерації не пояснив, що мається на увазі під цими термінами, однак повністю підконтрольні уряду ЗМІ опублікувало статтю під назвою «Что Россия должна сделать с Украиной», в якій журналіст Тимофій Сергєйцев наступним чином проінтерпретував інтенції вищого керівництва Росії: «...денацифікація буде одночасно й деукраїнізацією... Воєнні злочинці та активні нацисти повинні бути зразково та показово покарані. Також потрібно провести «тотальну люстрацію». Більшість населення України підтримує українську владу, тому «справедливе покарання» повинно понести «значна частина народної маси», яка є пасивними нацистами, пособниками нацизму». Подальша денацифікація цієї маси населення полягає в перевихованні, яке досягається ідеологічними репресіями (подавлення) нацистських установок і жорстокої цензури: не тільки в політичній сфері, але обов'язково також в сфері культури та освіти...» [20]. З цього слідує, що росія наділила себе, як заведено у фашистів, правом карати та знищувати нації. «Русській мір», як основа «рашизму» – оновленої версії фашизму став синонімом звірств російських окупантів в Україні. А політичний режим та радикальна авторитарна політична ідеологія характерними ознаками якої є сильний культ особи, мілітаризм, тоталітаризм призначений для об'єднання земель через проведення гібридних війн або повної руйнації набула визначення як «рашизм».

«Рашизм» – ідея «руського міра», що полягає у знищенні інших цивілізацій з високорозвинутою культурою. Професор Колумбійського університету Марк Липовецький характеризує «рашизм», як «дивну постмодерністську суміш, куди увійшли шовіністський «великоросійський» світогляд давно померлої російської імперії, ностальгія за Радянським Союзом, реваншистські настрої пострадянських силовиків, псевдоісторичні екскурси путіна, а також православ'я з одночасним вшануванням Миколи II і Сталіна, і на додачу – цитати з фільму «Брат-2», нанесені на шеврони російських військових. «Рашизм» виникає тоді, коли російська «ідеологія порядку» переходить в агресивну імперську фазу, коли вона стає тим, що нав'язується світу: «час навести порядок у світі» [12]. Пояснюючи ідеологію «рашизму» вітчизняний історик, науковець та політик О. Сич проводить певну паралель між фашизмом, нацизмом і вказує на деяку їх спорідненість яка полягає тоталітарних методах організації внутрішнього державного життя та агресивну експансію проти інших народів. Однак попри схожість, науковець вказує на своєрідні, притаманні лише рашизму риси: «...головна різниця між рашизмом, нацизмом та фашизмом лежить в ідеологічній сфері. Кожна ідеологія, як система ідей, має світоглядне ядро, що лучить ці ідеї до одної

цілісності. Таким ядром для ідеологічної системи нацизму була ідея расової вищості німецької нації. Для ідеології фашизму центральним елементом ідеології був етатизм – виняткова роль держави у відродженні слави древнього Риму. Обидві ідеології стали продуктом націй із високо розвинутою культурою. Водночас культурно відстала, варварська московщина історично завжди здійснювала агресивну експансію щодо країн, які в культурному розвитку стояли значно вище за неї. Сьогоднішня ідеологія рашизму базується на цьому історичному досвіді московщини. А тому ядром ідеології рашизму є консервування культурної відсталості і руйнування розвинутих цивілізацій» [3].

Після розпаду СРСР росія дуже болісно сприйняла той факт, що більшість держав проголосили незалежність. За роки свого існування російська федерація постійно веде активні воєнні дії, окупує чужі території та постійно нарощує загарбницькі апетити. Придністровський регіон Молдови, Абхазія, Південна Осетія і Нагірний Карабах, Південний Кавказ, Україна втягуються у збройні конфлікти пов'язані з ідеологічними чинниками та характеризуються застосуванням збройного насилля та донині залишаються неврегульованими і представляють загрозу регіональній та міжнародній безпеці.

Конфлікт в Нагірному Карабасі (1988–1994 і подальші інциденти). Нагірний Карабах – спірна територія Азербайджану і Вірменії. Де-юре регіон на Південному Кавказі є частиною Азербайджану, а де-факто – контролюється вірменами. Цей конфлікт між Армією Вірменії та Збройними Силами Азербайджану призвів до масових збройних столкнень та окупації території.

Друга карабаська війна (з 11.2020). Протести в Казахстані (01.2022) Восени 2020 року між цими двома країнами спалахнула війна. Фактично вона завершилася перемогою Азербайджану, але припинення вогню було зафіксоване за посередництва росії. Після війни країни уклали тристоронню угоду, згідно з якою вірмени передали Азербайджану території, які вони контролювали протягом десятиліть, а рф розмістила в анклаві своїх військових. Але в ніч з 24 на 25 березня 2022 року конфлікт поновився. Азербайджанські військові захопили село Парух. У відповідь на це росія заявила, що порушена зона російських «миротворців». Натомість Азербайджан вважає, що жодних порушень немає [18]. Для Вірменії ці події стали остаточним підтвердженням того, яку стратегічну помилку вчинила країна свого часу, довірившись гарантіям безпеки від рф.

Під час Другої карабаської війни за 44 дні азербайджанська армія зайняла значну частину територій, які були під контролем вірменських сил з 1994 року. Загинули близько 7 семи тисяч військових і понад 160 цивільних, сотні людей були

поранені. Бої припинилися за посередництва москви, коли лідери Азербайджану та Вірменії підписали угоду, складену путіним. Відповідно до неї, аби «стежити за перемир'ям» росія надіслала на територію Нагірного Карабаху близько двох тисяч військових, 90 бронетранспортерів і 370 одиниць військової техніки. Попри те, що в угоді прописана точна кількість солдатів і військової техніки, в регіоні були зафіксовані ніде не вказані російські танки, бойові гелікоптери і навіть ракетні установки «Град». На прохання президента Казахстану в січні 2022 року росія направила 1480 військовослужбовців Повітряно-десантних військ у Казахстан для придушення протестів. Фактично це була публічна демонстрація усьому світу готовності російських силовиків до вторгнення в Україну та швидкого загарбання чи знищення центрів прийняття рішень.

Придністровський конфлікт. Агресія росії в Молдові. Окупація Придністров'я росією (11.1990–07.1992). Даний конфлікт – протиріччя між придністровською елітою, яка орієнтувалась на збереження СРСР, радянської системи та економічних зв'язків з росією та Україною, і молдовськими національними силами, які прагнули незалежності Молдови та зближення з Румунією. Підставою для конфлікту стало так зване «мовне питання», але причини полягали також у виборі напрямку розвитку регіону та в певних економічних інтересах (переважно російського істеблшменту). Спочатку російську мову не визнали державною а потім промислове російськомовне Придністров'я, спираючись на військову підтримку розташованої тут 14-ї радянської (пізніше російської) армії, в результаті «повзучого путчу» захопили владу на лівому березі річки Дністер та встановивши керований російським генералом Лебедем режим й фактично відокремившись від Молдови, яка 27 серпня 1991 р. проголосила незалежність. У відповідь збройні сили Молдови здійснили спробу розгромити військові формування в Придністров'ї і встановити суверенітет Молдови над цією територією що призвело до війни в яку відразу втрутилась росія. Однак молдовські війська не могли протидіяти придністровській армії, посиленій російськими танками і молдовська влада була змушена піти на перемир'я, відповідно до якого на територію Придністров'я зайшли російські «миротворці». Наразі Придністров'я — це сіра зона, яку нещодавно Парламентська асамблея Ради Європи визнала окупованою рф [8]. В результаті воєнного конфлікту Придністров'я перетворилося на сіру зону, не визнану ніким, зі зруйнованою економікою та міжнародною ізоляцією. За оцінками експертів, загалом у конфлікті загинуло близько тисячі людей, кількість поранених наближена до трьох тисяч [7].

Громадянська війна в Грузії, також відома як Південноосетинська війна (12.1991–01.1993).

Міжетнічний конфлікт грузинів і осетинів загострився в останні роки існування Радянського Союзу. У 1989 році Південноосетинська обласна рада (ПОР) вирішила стати автономною республікою у складі Грузії, але грузинський парламент не підтримав цього рішення. Наступного року ПОР спробувала визнати регіон незалежним від Грузії суб'єктом радянської федерації. Це спровокувало військове протистояння. В цій війні російські військові не лише воювали в Абхазії і Грузії, а ще й постачали зброю в ці країни незадовго до конфлікту. До початку громадянської війни РФ озброїла грузинські, осетинські та абхазькі ополчення, тобто надала зброю всім сторонам, щоб посилити конфлікт.

В бойових зіткненнях загинули понад 2 тисячі добровольців з різних кавказьких республік, ще 2,5 тисячі отримали поранення. Грузинська сторона втратила близько 169 військових, поранено 947. Росія втратила 46 з 500 своїх солдатів. Серед цивільного населення Грузії вбили 224 мирні жителі, 15 зникли безвісти, 547 було поранено [7].

Втручання РФ призвело до політичної нестабільності в регіоні, періодичних фінансових, економічних та соціальних криз, що тривають донині.

Війна в Абхазії (08.1992–09.1993), де Росія спровокувала війну між абхазькими сепаратистами та урядом Грузії, підтримавши перших. Російська зброя опинилася в руках абхазців: літаки бомбили цивільні об'єкти на території, контрольованій Грузією; військові судна держави-агресора були надані для обстрілу Сухумі. Війна закінчилася відокремленням Абхазії від Грузії, чого і хотіла РФ [7].

У 1990 році на території колишньої Чечено-Інгушської АРСР з'явилася Чеченська Республіка Ічкерія (ЧРІ). Проте, Росія не припинила намагання приєднати Чеченську республіку до РФ.

Перша чеченська війна (1994–1996 рр.). Будучи однією із 21 республік, що входять до складу РФ, Чечня все ж таки проголосила незалежність від Росії. У республіці Ічкерія утвердився режим на чолі з генералом Джохаром Дудаєвим. Проте, Росія не визнала незалежність і висунула ультиматум з вимогою роззброїти «нелегальні збройні формування». Звісно, влада республіки не виконала умови і 10 грудня 1994 р. російські війська розпочали штурм м. Грозного, що супроводжувався руйнуваннями і жертвами серед мирного населення. Воєнні дії тривали до осені 1996 р. Нове керівництво самопроголошеної Республіки Ічкерія (Д. Дудаєв загинув у квітні 1996 р.) пішло на укладення угоди про мир (Хасав'юртські угоди), яка передбачала припинення бойових дій, виведення російських військ з території республіки і вибори президента Чечні. Фактично це було перемогою чеченського народу, який відстояв свій вибір у боротьбі проти могутньої імперії. На виборах 1997 р. президентом Республіки Ічке-

рія обрано Аслана Масхадова (він був прем'єр-міністром Чечні, міністром оборони і начальником штабу чеченської армії).

Після фактичної поразки Росії в першій російсько-чеченській війні російські політичні кола та військові висловлювали невдоволення результатами Хасав'юртських угод. Лунали небезпідставні побоювання, що приклад Чечні наслідують й інші національні автономії та народи, які були історично приєднані до Росії силоміць. Крім цього російському керівництву була потрібна «невелика та переможна війна», яка могла б виправдати в Росії стан військової диктатури, загальмувати демократичні процеси і до того ж війна була величезним ресурсом для збагачення чиновників. Тому, звинувативши у терактах чеченські воєнні угруповання, які продовжували відстоювати свій суверенітет, Росія вирішила розпочати «антитерористичну операцію», що поступово перетворилася на війну.

Друга чеченська війна (та 1999–2009). Для відновлення своєї влади в республіці російське керівництво вирішило сформувати на її території тимчасову адміністрацію. У червні 2000 р. указом президента РФ главою нового органу влади призначено А. Кадірова. Розпочалося формування тимчасових адміністрацій у містах і районах Чечні. Війна набула затяжного характеру, витрати на неї зростали, збільшувалися людські втрати. У квітні 2000 р. російське командування оголосило про завершення воєнної кампанії в Чечні. 23 січня 2001 р. В. Путін вирішив частково вивести війська з республіки. Але в Чечні та в інших районах Кавказу продовжували гинути люди. Проти військових формувань республіки Ічкерія, які вели партизанську боротьбу, воювали як російські підрозділи, так і прокремлівські чеченські сили – кадірівці.

Ця війна включала в себе великі військові операції, які призвели до великої кількості жертв і руйнування інфраструктури. Внаслідок бойових дій велика кількість чеченських населених пунктів була знищена, під час Першої російсько-чеченської війни загинуло близько 120 тисяч чеченців, значна частина з яких – діти. Близько 200 тисяч отримали поранення. Результат другої чеченської війни – повна окупація Ічкерії, загибель 15–24 тис. мирних жителів Чечні, понад 300 тисяч населення Чечні стала біженцями [7]. З 2000-го року Чечнею володарює ставленик Путіна Рамзан Кадіров. Станом на кінець 2001 року в Чечні діяли понад 800 фільтраційних таборів та фільтраційних пунктів, у яких до мешканців Чечні застосовувались найстрашніші катування [19]. Схожі воєнні злочини російські військові скоюють зараз в Україні, зокрема, в Маріуполі, на Київщині, Харківщині, у Херсоні та інших містах.

Чеченська війна була спрямована на вирішення головної проблеми – безпеки територіального розпаду російської федерації та надати урок усім

охочим повторити досвід «відокремлення». Світова спільнота, колишні республіки СРСР – сусіди росії практично не реагували на війну та воєнні злочини в Ічкерії, що дало політичному та військовому керівництву росії підстави та можливість продовжити політику сили й агресії. Загалом свою участь у бойових діях в Чечні російська федерація позначала «проведенням контртерористичної операції».

Ще один збройний конфлікт за участю РФ мав місце на території Грузії. *Російсько-грузинська війна (2008)*. Активне збройне протистояння між силами росії, Абхазії та Південної Осетії з однієї сторони та Грузії з іншої. На початку 2008 року Грузія прагнула вступити в НАТО. На саміті у Бухаресті Альянс пообіцяв, що дозволить приєднатися Грузії, якщо країна виконає певні вимоги. До речі, зелене світло від НАТО було й для України. Але путін виступив проти такого курсу і 7 серпня 2008 року російські війська, як завжди, під приводом «захисту населення» розпочали вторгнення до Грузії з територій сепаратистських республік Північної Осетії та Абхазії. Росія «офіційно» втруtilась у конфлікт на боці південноосетинських сепаратистів та ввела війська, зокрема танкові бригади, на територію Грузії, бомбардувала грузинські міста, порти та військові об'єкти. Воєнні дії поширилися далеко за межі Південної Осетії на інші міста Грузії та Абхазію, де з'єднання абхазських загонів і російських «добровольців» атакували позиції грузинських військ та захопили Кодорську ущелину [23; 24]. Після окупації частини Грузії російськими військами та етнічних чисток грузинських сіл навколо Південної Осетії за участі міжнародних посередників було досягнуто припинення вогню. Унаслідок відкритої воєнної агресії росії сотні людей загинули, тисячі зазнали поранень, з'явилася проблема біженців. Відтоді Південна Осетія є невизнаною республікою під контролем РФ. Міжнародним спостерігачам було відмовлено в доступі на території Абхазії та Південної Осетії, а уже 26 серпня РФ визнала «незалежність» цих двох республік та залишила там свій військовий контингент.

За даними Південної Осетії, загинуло 365 осіб їхніх цивільних. Грузія стверджує про 224 загиблих мирних, 15 зниклих безвісти, а також зазначає, що 547 громадян отримали поранення. Різні джерела говорять, що внаслідок російсько-грузинської війни 192–230 тисяч осіб стали біженцями [7].

У 2021 році Європейський суд з прав людини визнав російську окупацію, а також звинуватив країну у тортурах, жорсткому поводженні і затриманні цивільних осіб, розграбуванні і підпалах будинків, етнічних чистках, позбавленні права вимушено переселених осіб на повернення у свої будинки [8].

Наступним черговим пунктом російської федерації на шляху «зростання величчя росії» засобами агресії стала Україна.

Україна. Анексія Криму. Війна в Донецькій та Луганській областях України (з 2014 року до тепер): Україна не засвоїла грузинський досвід, коли у 2010 році за президентства В. Януковича наша країна відмовилася від вступу в НАТО і закрила за собою позаблоковий статус. Крім цього, у тому ж році В. Янукович підписав Харківські угоди, які продовжили перебування російського флоту в Криму до 2042 року. Проявом спротиву проросійському курсу і відстоюванням курсу інтеграції в ЄС стала Революція Гідності 2013 року. Розстріл Небесної сотні силовиками проросійської влади Януковича та його втеча продемонстрували безвладдя, що дало російській федерації підстави розпочати окупацію Криму та під виглядом «руху за незалежність» захопити владу в Донецьку та, в Луганську створеними сепаратистськими угрупованнями за підтримки збройних формувань агресора. Але зіштовхнувшись з потужним супротивом українських військових і народу, після важких боїв у 2014 та 2015 роках російський план по узурпації Донецької та Луганської області та непроголошена війна на перейшли у стан «замороженого конфлікту». За цей час (2015–2021 рр.) бойові дії велися з різною інтенсивністю, а риторика росії змінилась від «нас там нет» до визнання незалежності так званих ДНР і ЛНР (2022 р.) [8].

24 лютого 2022 року росія офіційно напала на Україну аргументувавши її «спеціальною воєнною операцією», превентивним заходом, запобігання потенційній загрозі яку вони вбачають у майбутньому. Проте, сьогодні світова спільнота чітко розуміє, що головною метою кремля залишається руйнація України, як незалежної держави, знищення її військової та цивільної інфраструктури, а також довільне розчленування її території шляхом анексії окремих районів та створення псевдодержавних маріонеткових утворень, як це їй вдавалося на інших територіях.

На сьогодні говорити про наслідки російсько-української вони досить складно. Ці дані постійно змінюються та уточнюються. Але ми та світова спільнота веде моніторинг даних про:

- жертви серед цивільного населення та військових, які залучені до бойових дій, оскільки надходження інформації з місць, де ведуться інтенсивні бойові дії, затримується;
- дані по депортації цивільного населення і дітей зокрема;
- екологічні наслідки спричинені, військовими діями та які потребують заходів з розмінування; забруднення територій побічними продуктами бойових дій, відходами зруйнованої інфраструктури; нафтопродуктами та іншими небезпечними хімічними речовинами; неорганізованими викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря; знищення лісів;
- наслідки вибуху на Каховській ГЕС;

- наслідки для аграрного, сільськогосподарського, промислового секторів;
- збитки енергетичного сектору;
- наслідки для освітньо-культурного середовища. Знищення, пошкодження навчальних закладів, об'єктів культурної спадщини та культурної інфраструктури, тощо. Фіксування й осмислення наслідків війни в Україні дає можливість отримати дані як для подальших досліджень українського суспільства після війни, так і для планування трансформаційних змін у світовому політичному просторі.

Однозначно, повномасштабна війна РФ проти України різко змінила сприйняття російської загрози щодо української державності, оголивши екзистенціальний характер складного та багатоаспектного російсько-українського конфлікту та ознаменувало початок першої великої війни в умовах багатополлярної міжнародної системи.

Агресивні дії Росії змусили багатьох західних дослідників по-новому поглянути на збройні конфлікти в країнах, які утворилися на території колишнього Радянського Союзу. Зокрема, ними зроблено висновок, що ключовим чинником, який впливав і впливає на ситуацію в цих «гарячих точках», є позиція та політика російської федерації, яка агресивними експансіоністськими діями намагається відновити втрачений вплив.

Результати. Проаналізувавши факти втручання Росії в політичне життя країн пострадянського простору можемо сформулювати висновок, що розглянуті нами конфлікти мають конкретний зміст та певну форму. На думку приходить твердження римських юристів, що *forma dat esse rei* (форма надає існування речі). Слідуючи даній логіці основною формою і закономірністю зазначених звище конфліктів розв'язаних Росією є насилля, як метод політичної дії, крайній засіб примусу із застосуванням або загрозою застосування зброї.

За своєю суттю вони є гібридними, та воєнно-політичними, тобто спрямованими на досягнення політичних цілей Росії, зокрема: домінування в певному регіоні, як пріоритет реалізації інтересів російської федерації; створення залежних/лояльних політичних режимів, які здійснюватимуть вигідну для Росії політику (передусім – зовнішню); силовий вплив на характер та орієнтацію зовнішньої політики країн, які в зоні імперських інтересів Росії, в разі неможливості створення проросійських режимів; стримування економічного і культурного розвитку певної держави, породження нестабільності всередині суспільства та залежності від Росії.

Розглянуті у дослідженні збройні конфлікти мають різні хронологічні та географічні рамки, різні формальні і фактичні причини та приводи для їх початку, тривалість, масштаб, наслідки. Виявлено і спільні риси: всі вони відбулися у країнах, які є вихідцями із СРСР; активне, пряме або прихо-

ване втручання Росії під прикриттям «миротворчої місії», «спецоперації», що де-факто є військовим втручанням у конфлікт на боці однієї з ворогуючих сторін (зазвичай такою стороною є «сепаратисти»/інсургенти – певні збройні угруповання, які виступають проти законного центрального уряду під гаслами самовизначення та відокремлення) або відкритим збройним втручанням та окупацією частин територій.

Доведено, що збройне насилля на пострадянському просторі є складною та багатогранною проблемою, воно пов'язане з політичною ідеологією російської федерації, яка ґрунтується на тоталітарних методах організації внутрішнього державного життя, агресивну експансію проти інших народів, консервування культурної відсталості і руйнування розвинутих цивілізацій. Серед напрямів російської ідеології, перш за все слід виділити той, що вона в формі політичної свідомості формулює цілі війни а також ідейно обґрунтовує підготовку суспільства до війни, «виправдовує» застосування збройного та інших форм насилля. Політичні цілі російського збройного втручання – це пряме відображення інтересів та прагнень політичних сил, які впливають із відповідних ідеологічних та державних доктрин та впливають на сучасний світ і мають серйозні наслідки для міжнародної безпеки та стабільності.

Отже, збройне насилля стало атрибутом ідеології російської федерації у відношенні до країн пострадянського простору. Тоді як відношення до насильницької, імперської ідеології Росії у світовому політичному просторі може варіювати в залежності від конкретного політичного контексту. Проте, розуміння природи та джерел цього насилля є важливим завданням для політичних лідерів, політичних блоків, політичних груп, політичних організацій та науковців які шукають шляхи зменшення конфліктів та підвищення миру в світі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Додонов Р.О. Закономірності розгортання збройних конфліктів у XXI столітті. *Вісник Донецького національного університету. Серія: філософські науки.* 2017. Травень. С. 85-94.
2. Донбас і Крим: ціна повернення/ред. Кол: В.П.Горбулін(гол.ред) К., 2015. 474 с.
3. Ідеологія рашизму має бути засуджена світом, як нацизм і фашизм – історик URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3424149-ideologia-rasizmu-mae-buti-zasudzena-svitom-ak-nacizm-i-fasizm-istorik.html> (Дата звернення 18.10.2023)
4. Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. 560 с. (Дата звернення 17.10.2023)
5. Коврига С. Детермінанти політичного простору. *Соціокультурні проблеми людини* № 4, 2010. стр.164-171. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27420/16.Kovryha.pdf?> (Дата звернення 17.10.2023)

6. Краснокурський О.В. Стан і основні детермінанти оптимізації розвитку ідеології державотворення в Українському суспільстві на етапі його трансформації. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії* 2012. № 50 стр 36-44/ URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2012_50_5 (Дата звернення 17.10.2023)

7. Маліка Ель Анссарі. Які війни ініціювала росія за останні 30 років: стаття-дослідження. URL: <https://smila.city/cards/294247/yaki-vijni-rozprochala-rosiya-za-ostanni-30-rokiv-stattya-doslidzhennya> (Дата звернення 17.10.2023)

8. Окупвані росією території: Who will be the next? URL: <https://ti-ukraine.org/news/okupovani-rosiyeyu-terytoriyi-who-will-be-the-next/>

9. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. Онтологія війни та миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. К., 2019. – 560 с.

10. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. К., 2003. 254 с.

11. Поліщук К. Чинники конфліктогенності та передумови виникнення і ескалації конфліктів на пострадянському просторі у 90-х роках ХХ століття. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2015. №37. Ч. 3. С.100-107.

12. «Рашизм»: історія «російського фашизму» від теорії Дугіна до ідеології «Брата-2». Сергій Морфінов для BBC News Україна. 1 жовтня 2022 URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63072100>. (Дата звернення 19.10.2023)

13. Рашизм як прояв тваринності проти людства і людяності. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/09/rashyzm-yak-proyav-tvarynnosti-proty-lyudstva-i-lyudyanosti/> (Дата звернення 19.10.2023)

14. Рибаків Д. У чому путінська Росія 2014 наслідує кайзерівську Німеччину 1914: ідеологічні тенети милітаризму. URL: <http://texty.org.ua/pg/news/editorial/read/53651>. (Дата звернення 10.10.2023)

15. Режим Путіна: переважанення-2018. Київ: НІСД, 2018. 480 с.

16. Тиха третя світова: прогноз розвитку війни в Україні та інших конфліктів у світі (назва з екрану) <https://armyinform.com.ua/2023/02/03/tyha-tretya-svitova-prognoz-rozvytku-vijny-v-ukrayini-ta-inshyh-konfliktiv-u-sviti/> (Дата звернення 20.10.2023)

17. УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія // Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. К.: «Ірина», 1999. 1551 с.

18. Удар по амбіціях РФ: як війна в Україні дала Азербайджану шанс для наступу в Карабаху. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/28/7136747/> (Дата звернення 10 жовтня 2023)

19. Центр Політичного Колсантингу. Рада визнала окупацію Ічкерії. Що потрібно знати про цю державу? URL: <https://cpc.com.ua/articles/rada-viznala-okupatsiyu-ichkerii-scho-potribno-znati-pro-cyu-derzhavu> (Дата звернення 18 жовтня 2023)

20. Як історія збройних конфліктів Російської Федерації та її політико-правові рішення допомагають висновувати про порушення нею міжнародного права в Україні URL: <https://www.iphronline.org/wp-content/uploads/2022/05/Vii-skovi-operatsii-RF.pdf> (Дата звернення 19 жовтня 2023)

21. International armed conflict in Ukraine. URL: <http://www.rulac.org/browse/conflicts/international-armed-conflict-in-ukraine#collapse2accord> (Дата звернення 19 жовтня 2023)

22. The post-soviet space as the sphere of influence of Russia: «Compelling to friendship» mission. URL: <https://www.geopolitica.info/the-post-soviet-space> (Дата звернення 19 жовтня 2023)

23. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the 10 years anniversary of the conflict between Russia and Georgia – Consilium. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/08/07/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-10-years-anniversary-of-the-conflict-between-russia-and-georgia> (Дата звернення 17 жовтня 2023)

24. Russia should pull back forces from Georgia, say Estonia, six other countries. URL: <https://bnn-news.com/russia-should-pull-back-forces-from-georgia-say-estonia-six-othercountries-204148> (Дата звернення 17 жовтня 2023)

REFERENCES:

1. Dodonov R.O.(2017). Zakonomirnosti rozhortannia zbroinykh konfliktiv u XX stolitti [Patterns of unfolding armed conflicts in the 21st century]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia filosofski nauky* [Bulletin of Donetsk National University. Series: Philosophical Sciences]. May. P. 85-94.

2. Donbas i Krym tsina povnennia/red. kol.:V.P. Horbulin [Donbas and Crimea: the price of return / Ed. by V.P. Horbulin (Chief Editor)] Kyiv. 2015. 474 p.

3. Ideologia rashizmu maie buty zasudzhena svitom, yak natsyzm i fashyzm – istoryk [The ideology of racism should be condemned by the world, like nazism and fascism – historian] URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3424149-ideologia-rasizmu-maie-buti-zasudzhena-svitom-ak-nacizm-i-fasizm-istorik.html> (Accessed on 18th October 2023)

4. Intehratsiyni vymiry transformatsii postradianskoho prostoru: monohrafiia [Integrative dimensions of the transformation of the post-Soviet space: A monograph – Kyiv: DU «Instytut vsesvitnoi istorii NAN Ukrainy» [DU “Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”], 2020. 560 p. (Accessed on 17th October 2023)

5. Kovryha S.(2010) Determinanty politychnoho prostoru [Determinants of the political space]. *Sotsiohumanitarni problem liudyny* [Sociopolitical issues of the individual] №4, 2010. p.164-171. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27420/16.Kovryha.pdf>? (Accessed on 17th October 2023)

6. Krasnorutskyy O.V.(2012) Stan i osnovni determinant optymizatsii rozvytku ideologii derzhavotvorennia v ukraiinskomu suspilstvi na etapi iho transformatsii [State and main determinants of the optimization of the development of statehood ideology in Ukrainian society at the stage of its transformation]. *Humanitarnyy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi akademii* [Humanitarian bulletin of the state institution “Zaporizhzhia Institute of the State Administration”] № 50 p/ 36-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpvgvzdia_2012_50_5 (дата звернення 17.10.2023)

7. Malika El Anssari Yaki viyny initsiiuvava rosiia za ostanni 30 rokiv: stattia doslidzhennia [Which wars did Russia initiate in the last 30 years: Research article]. URL: <https://smila.city/cards/294247/yaki-vijni-rozpochala-rosiya-za-ostanni-30-rokiv-stattya-doslidzhennya> (Accessed on 17th October 2023)

8. Okupovani rosiieiu terytorii: Who will be the next? [Territories occupied by Russia: Who will be the next?] URL: <https://ti-ukraine.org/news/okupovani-rosiyeyu-terytoriyi-who-will-be-the-next/> (Accessed on 17th October 2023)

9. Parakhonskyy B.O., Yavorska H.M. [Ontology of war and peace: security, strategy, meaning: monograph.. Ontologia viyny ta myru: bezpeka, stratehiia, smysl: monohrafia. Kyiv, 2019. 560 p.

10. Perepekysia H.M. [Genesis of conflicts in the post-Soviet space of Europe.] Henezys konfliktiv na postkomunistychnomu prostori Yevrohy. Kyiv. 2003. 254 p.

11. Polishshuk K. (2015) [Factors of conflict potential and preconditions for the emergence and escalation of conflicts in the post-Soviet space in the 1990s 20th century]. Chynnyky konfliktovnosti ta peredumovy vyneknennia i ekskakatsii konfliktiv na postradianskomu prostori u 90-kh rokakh XX stolittia. [Lviv University Bulletin. Series "International Relations,"]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni vidnosyny»* № 37(3), 100-107. P.100-107.

12. «Rahyzm»:istoriia «rosiyskoho fashyzmu»vid teorii Duhina do ideolohii «Brata-2» Serhiy Morfinov dlia BBC News Ukraina.1zhovtnia 2022 Racism: History of "Russian fascism" from Dugin's theories to "Brother-2" Ideology. Serhiy Morfinov for BBC News Ukraine. October 1, 2022] URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63072100>. (Accessed on 19th October 2023)

13. Rahyzm yak proiav tvarynnosti proty liudstva i liudianosti [Racism as a manifestation of brutality against humanity and humaneness.] URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/09/rashyzm-yak-proyav-tvarynnosti-proty-liudstva-i-lyudyannosti/>. (Accessed on 19th October 2023)

14. Rybakov D. U chomu putinska Rosiia 2014 naskiduie kayzerivsku Nimtchchynu 1914: ideolohichni teneta militarizmu[In what ways does Putin's Russia in 2014 imitate Kaiser's Germany in 1914: the ideological trap of militarism.] URL: <http://texty.org.ua/pg/news/editorial/read/53651>. (Accessed on 10th October 2023)

15. Rezhym Putina: perezavantzahennia-2018 [Putin's Regime: Reboot-2018.] Kyiv: NISS, 480 c. Pp. 246-247(Accessed on 10th October 2023)

16. Tykha tretia svitova : prohnoz rozvytku viyny v Ukraini ta inshykh konfliktiv u sviti (nazva z ekranu) [Silent third world war: forecast of the war development

in Ukraine and other conflicts in the world. (title from the screen)] <https://armyinform.com.ua/2023/02/03/tyha-tretya-svitova-prohnoz-rozvytku-vijny-v-ukrayini-ta-inshykh-konfliktiv-u-sviti/> (дата Accessed on 20th October 2023)

17. USE: universalnyy slovnyk-etsyklopediia [UDE: Universal Dictionary-Encyclopedia]//Hol.red.rady chl.-kor/NANU M.Popovych [/ Editor-in-Chief of the Council of the Corresponding Members of the National Academy of Sciences of Ukraine M. Popovych]K.: Kyiv: Iryna, 1999. 1551 p.

18. Udar po ambitsiakh RF: yak viyna v Ukraini dala Azeybardzhanu shans dlia nastupu v Karabakhu [Strike on RF's ambitions: how the war in Ukraine gave Azerbaijan a chance to attack in Karabakh.] URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/28/7136747/> (Accessed on 10th October 2023)

19. Tsentr Politychnoho Kolsantynhu . Rada vyznala okupatsiiu Ichkerii. Shcho potribno znaty pro tsiu derzhabu? [Center for political consulting. Rada recognized the occupation of Ichkeria. What you need to know about this state? URL: <https://cpc.com.ua/articles/rada-vyznala-okupatsiyu-ichkerii-scho-potribno-znati-pro-cyu-derzhavu/> (Accessed on 18th October 2023)

20. Yiak istoriia zbroynykh konfliktiv Rosiyskoi Federatsii ta ii polityko-pravovi rishennia dopomahaiut vysnovuvaty pro porushennia neiu mizhnarodnoho prava v Ukraini [How the history of armed conflicts of the Russian federation and its political-legal decisions help to conclude violations of international law in Ukraine] URL: <https://www.iphronline.org/wp-content/uploads/2022/05/Vii-skovi-operatsii-RF.pdf> (Accessed on 19th October 2023)

21. International armed conflict in Ukraine. URL: <http://www.rulac.org/browse/conflicts/international-armed-conflict-in-ukraine#collapse2accord> (Accessed on 19th October 2023)

22. The post-soviet space as the sphere of influence of Russia: «Compelling to friendship» mission. URL: <https://www.geopolitica.info/the-post-soviet-space> (Accessed on 19th October 2023)

23. Declaration by the High Representative on behalf of the EU on the 10 years anniversary of the conflict between Russia and Georgia – Consilium. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/08/07/declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-on-the-10-years-anniversary-of-the-conflict-between-russia-and-georgia/> (Accessed on 17th October 2023)

24. Russia should pull back forces from Georgia, say Estonia, six other countries. URL: <https://bnn-news.com/russia-should-pull-back-forces-from-georgia-say-estonia-six-othercountries-204148> (Accessed on 17th October 2023)

Armed violence in the post-Soviet political space as an attribute of russia's ideology

Denyschenko Denys Viktorovych

Postgraduate Student
Luhansk National Taras Shevchenko
University
Kovalia str., 3, Poltava, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0826-7231

The article highlights the problem of the correlation between russian ideology and armed violence in the post-Soviet space. The author analyzes the foundations of modern russian ideology and the dependence of russia's foreign policy on it; the place of armed violence in russian ideology is clarified.

It is proved that the core of russia's state ideology after the collapse of the USSR is still the chauvinistic "Great russian" worldview of the long-dead russian Empire, nostalgia for the Soviet Union, questioning of traditional Western ideologies, and the formation of its own values that differ from Western standards. It is demonstrated that russian ideology is grounded in the promotion of xenophobia, the cult of violence against foreigners and traitors, and the use of force to suppress internal and external opponents.

It is determined that armed conflicts in the post-Soviet space involving russia have their own ideological design, ideological motivation which is reflected in the official definitions of the reasons for the use of armed violence by high-level political and ideological institutions and is used in the information space.

It is established that russia's expansionist orientation is a kind of necessity to regain control over the former republics. And armed violence has become a peculiar attribute of russian ideology, a tool for returning and/or keeping newly independent states in the orbit of influence of the russian federation.

The purpose of the article is to clarify the place of armed violence in the ideological component of russia's foreign and domestic state policy in the post-Soviet countries. Considering the purpose, the following tasks arise: to analyze instances of russia's interference in the political life of post-Soviet countries; to investigate the ideological aspects of russia that influence its foreign relations with post-Soviet countries; to determine how armed violence is advanced on ideological grounds and what elements of political ideology russia uses to support or justify its foreign and domestic policies in the context of armed violence.

To achieve the set goal, a combination of methodological approaches and methods was applied, such as the structural-functional, conflictological, comparative, empirical approaches, historical analysis, statistical analysis, and political analysis. This article offers a comprehensive understanding of the issue of ideological attribution of armed violence in the post-soviet space.

The conclusion is drawn that armed violence, linked to political ideology, has a significant impact on the contemporary political landscape and has serious implications for international security and stability.

Key words: armed violence, post-soviet political space, ideology, racism, war, armed conflict, aggression, occupation, annexation.